

1. NORMAS DE CONDUCTA DO CENTRO

De conformidade co establecido no art. 124 da LOE, os centros docentes elaborarán as súas normas de organización e funcionamento, que deberán incluír as que garantan o cumprimento do plan de convivencia, e sen prexuízo do establecido no RRI, neste documento figurarán as normas básicas para que se dean as condicións que permitan o correcto desenvolvemento da vida no centro educativo e do proceso de ensino-aprendizaxe.

Os alumnos deben cumprir as seguintes normas relacionadas con:

1. A asistencia e a puntualidade

- Asistimos con puntualidade a clase.
- Presentamos a xustificación de faltas de asistencia asinada polos nosos pais ou representantes legais nun prazo non superior a tres días dende o momento en que se produce a reincorporación ao centro.
- Permanecemos no recinto escolar e non o abandonamos sen a compañía do noso pai/nai, titor legal ou persoa debidamente autorizada e sen cumprimentar o documento que o centro escolar ten ao efecto.
- En horario de recreo permanecemos ou subiremos ás aulas sempre en compañía dun profesor.

2. O coidado das instalacións e do material escolar:

- Coidamos o material propio e o dos demais compañeiros.
- Pedimos permiso a outros compañeiros para utilizar o seu material.
- Colaboramos para que non se produzan roubos dos bens do centro e dos seus integrantes.
- Coidamos as instalacións do centro: mantemos a clase limpa, as mesas colocadas, utilizamos as papeleiras, evitamos as pintadas, raias e danos en mesas, cadeiras e paredes da aula, corredores, cuartos de baño, instalacións deportivas, equipos informáticos e patio.
- Traemos todos os días o caderno de comunicación entre pais e profesores e, no caso de que houberse algunha notificación, ensinamos a sinatura dos pais ao titor e aos profesores correspondentes.
- Coidamos os documentos escolares (boletíns de cualificacións, autorizacións de actividades extraescolares, parte de faltas de asistencia, comunicacións, amoestacións escritas, etc.) e traémolos asinados polos nosos pais cando sexa preciso.

3. O desenvolvemento da actividade escolar

- Esperamos ao profesor dentro da aula, co material sobre a mesa e coa clase ordenada.
- Atendemos ás explicacións, preguntamos o que non entendemos, participamos en clase e respectamos as ideas dos demais.

- Gardamos a debida compostura, silencio e respecto en clase para permitir un desenvolvemento correcto da actividade académica.
- Polos corredores e nas entradas e saídas imos tranquilos, sen correr nin dar berros.
- Traemos as tarefas feitas de casa, entregamos os traballos na data indicada e realizamos as actividades que se formulen en clase.
- Traemos o material escolar necesario para o desenvolvemento das tarefas na aula.
- Non comemos nin mastigamos chicle durante as clases.
- Non traeremos ao centro teléfonos móbiles, aparatos electrónicos e obxectos perigosos.
- Cumprimos as normas establecidas en cada unha das actividades extraescolares e complementarias.
- Cumprimos as sancións impostas por profesores, titores, Xefatura de Estudos ou Director.

4. As relacións con profesores, compañeiros e demais membros da comunidade escolar

- Dirixímonos a todos os membros da comunidade escolar con respecto, sen insultar, acosar ou mostrar actitudes de superioridade.
- Tratamos con respecto os profesores e escoitámolos cando explican e se dirixen a nós.
- Obedecemos aos profesores e ao persoal non docente e seguimos as súas indicacións.
- Utilizamos o diálogo en caso de conflito e evitamos as agresións físicas e verbais.
- Evitamos as situacións de alboroto colectivo.
- Comunicamos ao persoal non docente, profesores ou membros do equipo directivo calquera incidente contrario ás normas de convivencia do centro do que teñamos coñecemento.
- Evitamos os xogos ou actividades violentas.

5. A saúde e a hixiene

- Vimos limpos e aseados ao centro e coa roupa axeitada.
- En educación física traemos o chándal e calzado deportivo.
- Comunicamos aos profesores, titores ou membros do equipo directivo calquera acto no centro que incite ao consumo de tabaco, alcohol ou outra clase de substancia aditiva.

2. MEDIDAS PREVENTIVAS E ACTUACIÓNS PARA FAVORECER A CONVIVENCIA

2.1. DE ÁMBITO RELACIONAL

2.1.1. As boas maneiras nas relacións.

As boas relacións interpersoais estarán presididas polo respecto mutuo, a comprensión, aceptación e tolerancia. Todos na comunidade escolar deben respectar estas obrigas na condución e o desempeño das súas funcións. Serán coidadosos no trato evitando calquera expresión que, directa ou indirectamente, poida indicar o desprezo ou a depreciación da persoa. En particular, os profesores aplicarán no desempeño das súas funcións educativas a máxima "duro co problema (comportamento), pero suave coa persoa".

A coexistencia non só depende de grandes principios ou valores morais (dereitos humanos, liberdade, diálogo sobre o pluralismo, a tolerancia, ...). Os seres humanos relaciónanse entre si con pequenos detalles, xestos, á primeira vista insignificantes, e con accións aparentemente de pouca importancia. Son as virtudes cívicas, de grande importancia na convivencia e cuxo protagonismo debe ser recuperado, potenciándose na escola a educación cívica en todas as actividades que se realicen. Trátase pois de:

- Ser cortés no trato: pedir por favor, dar as grazas, pedir desculpas,...
- Dirixirse aos demais utilizando o seu nome.
- Mirarse aos ollos ao falar.
- Sorrir, independentemente do teu temperamento ou estado de ánimo.
- Ser amable, ter boa disposición.
- Ser colaborador, dando e recibindo axuda con educación, ofrecéndose voluntariamente sen esperar a que o soliciten.
- Facer as cousas con boa actitude, alegría e dilixencia.
- Ceder o paso, non empurrar para entrar, saír, coller as cousas
- Empregar unha linguaxe correcta evitando palabras malsoantes.
- Vixiar o ton das palabras para non ofender ao outro
- Saudar.
- Evitar os berros ao comunicarse cos demais.
- Deixar falar aos demais e respectar as súas opinións.
- Evitar molestar ou mancar os demais.
- Ser amigable: interesarse polas cousas dos demais, procurar evitar que alguén se sinta illado e non formar círculos que exclúan outros das relacións sociais.
- A cortesía non custa nada e gaña todo.

2.1.2. O trato co alumnado

Existen factores relacionados coas interaccións persoais que se crean na aula que dependen en boa medida, non solo da personalidade e forma de abordar a marcha da clase dun profesor, senón tamén do seu estilo persoal de control e manexo da aula, o seu estilo docente e as interaccións que se produzan nos procesos de aula.

Hai un conxunto de recursos na interacción que os alumnos aprecian especialmente no profesorado:

- Que o profesor sexa auténtico, é dicir, que exprese con sinceridade e eficacia o que sente.
- Que o ambiente socioemocional da aula sexa positivo de modo que cada alumno entenda que ten un lugar axeitado e propio no seo do grupo clase que lle permita obter éxito na tarefa que se propón.
- A reciprocidade, é dicir, que aceptando os roles diferenciais entre profesor e alumno, as relacións humanas na aula estean baseadas na multidireccionalidade, a horizontalidade e simetría entre o profesorado e o alumnado.
- Contar con recursos para manexar as situacións conflitivas tratando de non as sobredimensionar.
- Que as expectativas sexan positivas respecto aos alumnos e as súas posibilidades de progreso.
- Que sexa persuasivo no sentido de transmitir unha visión apaixonada sobre aquilo que ensina.
- Favorecer a participación do alumnado na aprendizaxe, xa que na medida en que o alumno esta informado ou poida influír sobre o programa docente, establecerase un maior nivel de vinculación deste coa tarefa escolar.
- É necesario insistir na conveniencia da **personalización da relación**. Cando un profesor protagoniza segmentos de interacción co seu alumnado onde se percibe con facilidade que hai interese polo benestar persoal e académico dos participantes, que se envolven as mensaxes con palabras de ánimo e que ata se chegan a comunicar cuestións persoais entre eles, podemos afirmar que está a personalizar a relación. Na aula non só existen alumnos que deben aprender uns contidos; todos eles, mesmo o profesor, son persoas con emocións, problemas, desexos e inseguridades. A interacción que se salpica de personalización está a ter en conta esta realidade
- O **humor** serve para distender o ambiente. Ao actuar así, o ambiente que se respira está necesariamente impregnado de espontaneidade e optimismo, factores que favorecen moito calquera aprendizaxe. Os estudantes valoran moito este trazo. A capacidade de facer bromas dentro duns límites claros de mutuo respecto, constitúen un compoñente importante da interacción profesorado-alumnado.
O humor compartido é, polo tanto, un excelente recurso que xera un clima distendido, espontáneo e de aceptación. Pero non existen fórmulas máxicas desencadeantes deste trazo ambiental. Tan inadecuado é forzalo como inhibir a súa aparición.
- **Flexibilidade**. O termo flexibilidade define a capacidade de alcanzar acordos cambiando de opinión se as circunstancias así o aconsellan.

Modificar as datas dun exame baixo a petición da maioría é trazo de flexibilidade. Tamén o é preguntar e considerar as respostas do alumno antes de tomar decisións sobre o momento e forma de realizar un exercicio.

Algúns profesores manifestan non saber exactamente onde está o límite entre ser flexible e deixar facer o alumno ao seu antollo. Non existen receitas, pero entendemos que o profesor é ríxido cando non escoita as peticións de sobrecarga de traballo do alumnado, descualifica esas solicitudes etiquetándoas de falta de interese e ganas de facer o vago ou cando, sen ter nunca en conta as tarefas doutras materias, marca un listado de actividades para casa.

Ser flexible é estar pendente do que lle sucede a noso arredor, escoitando as achegas do alumno, construíndo entre todos modos de traballo eficiente á vez que satisfactorio para todos.

- **Valoración dos estudantes.** Cando na aula se producen mensaxes de aprobación e felicitación, se ten en conta o traballo feito ou as achegas do alumnado, estanse vivenciando situacións de valoración nas que o profesorado exterioriza consideracións positivas cara a un estudante ou cara a todo o grupo.

Son escasas as ocasións en que algún progreso parcial, a concentración na tarefa ou a intervención de nenos que habitualmente non o fan, son obxecto de eloxio por parte do profesor. Na maioría das nosas aulas, o profesor só se congratula cando emerxe un resultado correcto. Desta forma, unicamente valorará un grupo concreto de alumnos, que será continuamente receptor de todas as felicitacións, sen ter en conta o esforzo e progreso persoal e académico de nenos menos brillantes que nunca conseguirán resultados destacados. O sistema de recompensas debe promover a autoestima e, se se realiza de forma tan sesgada, será difícil conseguilo.

2.2. MEDIDAS DE ÁMBITO CURRICULAR

2.2.1. Educación en valores e habilidades sociais

A través dunha formación continuada en competencia social, pódese obter o desenvolvemento do pensamento no relativo ás consecuencias do que se fai (pensamento consecuencial), a capacidade de colocarse no lugar do outro (pensamento en perspectiva) e a posibilidade de considerar máis dunha soa posibilidade de acción (por exemplo, o diálogo e a negociación en lugar da confrontación).

A adquisición da asertividade, que permite dispoñer dun instrumento de relación persoal lonxe tanto da resposta inhibida coma da agresiva, constitúe tamén un recurso que poñemos a disposición dunha mellora notable das relacións interpersoais.

O colexio debe ofrecer coñecementos, procedementos e actitudes que contribúan á construción de criterios morais derivados da razón e o diálogo. E todo este traballo se debe iniciar xa cos máis pequenos, na educación infantil. Pero se ben a educación en valores e competencia social é algo que se traballa continuamente na nosa relación cos alumnos, debemos facelo tamén dende a transversalidade, cun sentido globalizador e integral, de forma sistematizada e explícita, en todas as actividades que propoñemos aos alumnos e con actividades concretas presentes nas programacións de aula.

En educación infantil os contos serán un dos eixos importantes arredor do que se desenvolverá esta labor. Seleccionaranse polo equipo docente en función do traballo a desenvolver e o grupo no que se leve a cabo.

2.2.2. Grupos cooperativos heteroxéneos de alumnado

Facer unha clara aposta por esta técnica porque a súa eficacia faise patente en varios niveis:

- No cognitivo:
 - Leva consigo o traslado da responsabilidade da actividade de aprendizaxe da relación profesor-alumno á relación entre iguais.
 - Favorece a motivación do alumnado xa que axuda a percibir a autoeficacia no traballo escolar.
- No convivencial:
 - Incrementa dunha forma notable as boas relacións, a tolerancia e a capacidade de cooperación, de probada eficacia fronte á opción competitiva, ademais de moito máis ética e favorecedora dun bo clima escolar.

- Aumenta a sensación de pertenza a un grupo, así como a xeración e consolidación de sentimentos pro sociais.

O traballo cooperativo promove a saúde psicolóxica, a autoestima, as habilidades sociais e a flexibilidade ante a adversidade e o estrés, fai menos probable que os alumnos empreguen a violencia e outras estratexias destrutivas no manexo dos seus conflitos.

2.2.3. Uso intensivo de novas tecnoloxías

As novas tecnoloxías forman parte da vida ordinaria dos nosos alumnos e están presente en todos os ámbitos sociais. Non se trata xa no colexio de utilizar estes recursos altamente motivadores para o traballo de alumnos con dificultades de aprendizaxe, que tamén, ou esporadicamente na aula ordinaria. Debemos educar en, con e para o manexo das novas tecnoloxías de forma que a aula sexa un espazo de traballo que interese e "enganche" o alumno. Se isto é así, favorecerase sen dúbida a mellora da convivencia escolar.

2.3. DE ÁMBITO ORGANIZATIVO

2.3.1. Normas de aula

A comunidade educativa debe recoñecer uns límites claros e definidos que rexan a vida no centro educativo: é un aspecto necesario e imprescindible dende un punto de vista educativo. A definición dunhas regras claras e coñecidas que regulen distintos aspectos da vida do centro e a implicación do alumnado no bo funcionamento da institución escolar constitúen dúas liñas de actuación esenciais na xestión da convivencia. As normas de aula teñen como obxectivos:

- Propiciar o aumento da integración, cohesión e cooperación grupal, aumentando o poder de control sobre a clase do profesor e a formación nos alumnos dunha actitude de respecto e colaboración coa convivencia e o traballo en clase.
- Proporcionar oportunidades para que os alumnos tomen conciencia da conveniencia de establecer e cumprir normas que favorezan a convivencia e o traballo.
- Incrementar a capacidade de xuízo crítico, a habilidade para prever os efectos da propia conduta e para buscar estratexias de actuación que eviten conflitos ao mesmo tempo que propician un clima de convivencia e traballo favorable.
- Mellorar o autocontrol dos alumnos e potenciar os hábitos sociais e de traballo.
- Mellorar a calidade do traballo e aprendizaxe, mediante un clima de tranquilidade e así lograr que descendan os niveis de conflictividade e estrés dentro da aula.

- Desenvolver actitudes de cooperación e axuda mutua entre os compañeiros.

As normas teñen que ser claras e coñecidas e así:

- Os alumnos terán estabilidade e seguridade porque con normas claras saben o que teñen que facer, como facelo e as consecuencias que se derivan diso.
- É importante que non perciban as normas como algo arbitrario, o que motiva, en ocasións, que os intentos de corrección por parte do profesor se vexan respondidos con reaccións de protesta do alumnado.
- A variación das normas xerais dun profesor a outro fai que, en boa medida, o seu seguimento resulte moito máis difícil para o alumnado. Neste terreo debemos ser formais e explícitos.

Xa dende os primeiros cursos se deben traballar as normas, o procedemento, a responsabilidade de cada un, as consecuencias que leva consigo o seu incumprimento, ... de forma adaptada ás características psicoevolutivas do alumnado. Nos primeiros niveis débese partir dos problemas concretos, dos comportamentos que consideramos inadecuados ou de situacións que perturban o grupo que impiden o logro de obxectivos compartidos, intentando determinar as posibles causas.

O proceso para a elaboración de normas de aula debe ser o suficientemente áxil para que poidan estar establecidas o antes posible.

É conveniente ter poucas normas, claras e sinxelas que describan comportamentos axeitados e esperados, redactadas en positivo, sempre que sexa posible, e deixando claros os procedementos establecidos en caso do seu incumprimento.

Proceso para a elaboración das normas de aula

- **Autorrevisión e toma de decisións:**

Previamente, cada equipo de ciclo pode establecer unha relación de aspectos a tratar nos grupos do seu nivel. Pódese dispoñer de documentos sinxelos nos que anotar os comportamentos inadecuados e aquelas situacións máis conflitivas da aula.

Facer unha posta en común por parte dos equipos docentes das preocupacións máis comúns, da análise das causas que están detrás dos problemas, así como das estratexias e actuacións máis eficaces que se levan a cabo, pode ser de gran axuda á hora de facilitar e dar coherencia ao proceso de elaboración de normas de aula.

- **Sensibilización:**

Nun primeiro momento o titor pretende sensibilizar e concienciar ao alumnado da necesidade de ter unhas normas en clase como en calquera outro grupo social. Leva a cabo unha reflexión sobre o concepto de norma e a súa importancia para as relacións interpersoais, o bo funcionamento da clase e a eficacia do proceso educativo, sobre os seus obxectivos comúns como compoñentes do grupo-clase, así como sobre os dereitos e deberes dos alumnos e profesores e os aspectos que é conveniente sexan regulados. Evidentemente, a sensibilización está en función da idade dos alumnos.

- **Desenvolvemento do establecemento das normas:**

As normas deben consensuarse e chegar a elas tras reflexionar sobre a conveniencia ou non de cada unha, analizando os pros e os contras de establecela ou non, ao obxecto de conseguir que o alumnado asuma unha actitude de colaboración responsable no seu desenvolvemento. Nas asembleas pódese traballar a reflexión. Os criterios a considerar á hora de formular as normas que se van elaborar son os seguintes:

- Deben ser claras e concretas para que resulte doado determinar se se cumpriron ou non.
- Enunciadas en positivo. Mellor que expresar unha prohibición é expresar o comportamento correcto nunha determinada situación.
- Que sexan realistas e doados de cumprir.
- Que sexan xustas e comprensibles.
- Que se entenda o seu sentido, a súa razón de ser.
- Non excesivas en número.

- Non poden ir contra as normas xerais do centro ou contra outras de rango superior.

- **Posibles correccións**

Pode ser efectivo que a cada unha das regras de comportamento se asocien as consecuencias previstas ante o seu incumprimento. Estas consecuencias enténdense como sancións ou correccións de carácter recuperador e non meramente punitivo, destinadas a reconducir a conduta inadecuada ata conseguir que o comportamento do alumno se adapte á norma establecida e aceptada polo grupo. Neste sentido, pode ser relevante aquí a distinción entre castigo e consecuencias lóxicas: o castigo funciona máis como unha forma de desquite ou de revancha que contribúe en maior medida á descarga emocional da persoa ofendida que a axudar ao infractor a aprender o comportamento aceptable da experiencia. As consecuencias terían un carácter máis educativo e recuperador, posto que gardan unha relación directa co tipo de falta cometida e van máis orientadas a axudar ao infractor a comprender os efectos negativos da súa conduta máis que a penalizala.

Os criterios máis importantes que se poden establecer para definir as posibles consecuencias son os seguintes:

- Deben ser realistas e factibles.
- Deben gardar proporción coa gravidade da falta cometida.
- Deben ser eficaces á hora de corrixir o comportamento inadecuado.
- Sempre que resulte posible, deben ir orientadas a corrixir o problema ocasionado polo infractor, polo que deben gardar unha relación lóxica co tipo de falta cometida.
- Non poden ir en contra dos dereitos fundamentais da persoa.
- Cada norma pode levar asociadas unha ou varias sancións graduadas, en función da magnitude do dano causado ou considerando unha posible reincidencia.

- **Negociación e consenso**

Trátase de culminar cun pacto ou acordo mutuamente satisfactorio todo o proceso de traballo realizado nas fases anteriores. Este pacto pode tomar a forma dun acordo rubricado polas distintas partes, no que se especifiquen ademais o período de vixencia e os mecanismos para a súa posible revisión e modificación.

O procedemento a seguir é a aprobación de cada unha das normas pola asemblea da clase. Posteriormente, poranse nun lugar destacado da clase nun formato elaborado polos alumnos.

2.3.2. Asemblea de aula

A asemblea é o espazo para a xestión da convivencia e da aula e a canle fundamental de participación e toma de decisións do alumnado no centro. Nela trátanse todo tipo de temas relacionados coa convivencia, o traballo escolar e a vida do centro en xeral. Ademais de constituír unha actividade fundamental para regular e mellorar a convivencia na aula, facilita a adquisición de valores como o respecto, diálogo, democracia, xustiza, igualdade, tolerancia, que se traballan nela de forma vivenciada. Podemos destacar entre as súas funcións:

- Organización da vida da aula
- Coñecemento e resolución de conflitos.
- Servir de foro de expresión dos alumnos: dificultades, situacións, que viven como dolorosas ou insatisfactorias, necesidades, propostas, suxestións, queixas, ...
- Coñecemento das relacións que se establecen en entre os alumnos e destes con outros membros da comunidade educativa e os problemas que xorden nestas.
- O tratamento de temas da clase promove a colaboración, a amizade e a confianza e contribúe a cohesionar o grupo.
- A aprendizaxe da habilidade do diálogo que implica expresar a propia opinión e escoitar a dos demais de forma respectuosa.
- A aprendizaxe dos mecanismos de participación democrática e a realización de acordos, pactos, votacións.
- O control dos alumnos disruptivos ou que xeran problemas no grupo.
- A prevención de situacións de acoso, maltrato,...
- A axuda a alumnos con dificultades de relación.
- Realizar as normas de aula e levar a cabo o seu seguimento para asegurar o seu cumprimento e analizar a súa utilidade ou a necesidade de novas normas para estudar a súa modificación.
- Formular propostas que transcenden o seu poder de decisión como grupo.

O bo funcionamento da asemblea de aula como procedemento regulador da convivencia no centro require:

- Aínda que o formato e os seus obxectivos cambiarán substancialmente duns cursos a outros, realizaranse en todos os niveis do colexio de forma que constituía unha actividade habitual do grupo.
- Organizar o espazo de xeito distinto ao habitual para marcar o carácter propio e diferenciado, o "especial" desta actividade dentro do día a día da aula, nunha disposición que todos poidan verse e favoreza o diálogo e intercambio.
- En relación á actuación do profesor:

- Debe deixar que os alumnos sexan os protagonistas da asemblea, reducindo a súa intervención ao mínimo que sexa necesario, conforme á idade e grao de autonomía e eficacia dos nenos.
- Manterá unha actitude de respecto cara ás opinións dos alumnos, coidando a formulación de xuízos de valor e sendo prudente nas súas intervencións para que os nenos poidan chegar a debater libremente e deixar que cheguen ás súas propias conclusións e propostas. Deste modo, aumentará a confianza dos alumnos e favorecerá a súa expresión libre e sincera.
- Intervirá co obxecto de favorecer a eficacia da asemblea como moderador, para centrar o tema de discusión ou evitar desviacións deste, estimular a participación de todos os alumnos, resumir ou sintetizar diversas posturas sobre un tema,... axudando a facer as asembleas do modo máis correcto e eficaz posible.
- Cando se discuten valores morais con rango de universalidade (respecto, xustiza, democracia, tolerancia, liberdade, honestidade, etc.) debe adoptarse sempre unha postura favorable a estes, de forma clara e contundente. No mesmo sentido, a postura do profesor será claramente "belixerante" cando a discusión se centre en contravalores (inxustiza, desigualdade, insolidariedade, intolerancia, etc.)

2.3.3. Observadores da paz

Chamamos así aos alumnos que voluntariamente colaboran na mellora da convivencia no colexio. Contribuirán a facilitar a integración dos que se van incorporando ao grupo ao longo do curso e dos que están máis illados, a descubrir e axudar a compañeiros con dificultades, observarán, fundamentalmente no seu grupo, o clima de convivencia e especialmente os posibles casos de maltrato e abuso, etc.

O procedemento para poñer en marcha esta iniciativa é o seguinte:

- Preséntaselles aos alumnos un video ou documento acerca dunha situación conflitiva relacionada coas relacións interpersoais na vida escolar: pelexa, marxinación, maltrato entre iguais, ..., que serve de punto de partida para abordar os problemas de convivencia do colexio.
- Anímaselles a asumir un papel máis activo para evitar que estes conflitos se produzan e infórmase que se van nomear alumnos de cada clase de forma rotativa como observadores da paz.
- Debátese con eles que significa ser un observador da paz e qué tarefas desempeñarán. As tarefas, que deben quedar claramente expostas na aula, serán as seguintes:
 - Cando haxa unha pelexa, maltrato ou abuso, avisar ao mestre.
 - Axudar a integrarse aos novos compañeiros
 - Interesase polos compañeiros que están sos no patio.
 - Axudar a manter limpo o patio de recreo, recordando aos seus compañeiros os seus deberes nese sentido.

- Estar atento para que ninguén faga dano ou estrague o material.
- En cada titoría nomearanse dous observadores cada semana aos que lles porá un distintivo.
- Os observadores anotarán nun mural da clase ou buzón de suxestións (como cada titoría crea máis oportuno), o máis destacado do que observen. Estas anotacións, que tamén poden realizar outros alumnos da clase, serán tratadas nas asembleas semanais, comentándose todo o sucedido, os avances, as dificultades... Esta análise facilitará a implicación e a reflexión dos alumnos, á vez que será punto de partida para unha avaliación semanal de como vai a dinámica.
- Nas reunións de ciclo, os mestres analizarán tamén o desenvolvemento desta iniciativa para introducir os cambios necesarios.
- Os observadores da paz recibirán formación. O seu contido incluírá desenvolvemento de habilidades de empatía e comunicación, valores, actitudes e compromisos dos observadores, claves para detectar os problemas dos compañeiros e intervir para axudarlles, etc.
- O seu labor é recoñecido nas asembleas e por toda a comunidade escolar.

2.3.4. Contratos individuais. (casos especiais)

Ao comezo do curso convocaranse reunións individuais entre o titor e cada un dos alumnos acompañados dos seus pais para informalos do funcionamento do centro, expoñer os nosos compromisos (de aprendizaxe e de convivencia) e recordarlles as súas responsabilidades (asistencia, comportamento, estudo, control de horas de sono e alimentación, resposta pronta ao titor, etc.).

Eses acordos fórmulanse nun escrito do que o titor conserva copia asinada, que será a referencia de funcionamento para o curso. Cando os acordos se incumpren, os pais serán chamados ao centro e revisaranse os acordos, tomándose as decisións que procedan.

2.3.5. Equipo de mediación.

A mediación é un método para resolver disputas e conflitos. É un proceso voluntario no que se brinda a oportunidade a dúas persoas en conflito para que se reúnan cunha terceira persoa neutral (mediador) para falar do seu problema e intentar chegar a un acordo. As características esenciais da mediación son as seguintes:

- É un acto cooperativo en vez de competitivo.
- Baséase nun proceso de resolución de conflitos.
- Está orientado cara ao futuro en vez do pasado.
- Hai dous posibles gañadores.
- Esixe honestidade e franqueza.

- É voluntario.
- Preocúpase polas necesidades, sentimentos e emocións.
- Non é ameazante, non é punitivo.
- É confidencial.
- O mediador axuda a remover os obstáculos de comunicación, malentendidos, prexuízos, etc.
- Ten unha dimensión pedagóxica na que as partes deben resolver "o seu conflito".
- Ofrece a oportunidade de que cada parte escoite o punto de vista da outra.
- É un proceso no que se teñen que propoñer alternativas sobre as cuestións do conflito e chegar a un acordo
- Este acordo debe ser posible, escrito e supervisado

A mediación será desenvolta polo orientador ou calquera outro profesor/a que queira realizala. O protocolo a seguir para utilizar este servizo será:

1. Calquera membro da comunidade educativa pode solicitar os servizos do mediador.
2. Serán obxecto de mediación todas as cuestións que afecten á convivencia dos membros da comunidade educativa.
3. As solicitudes do servizo de mediación presentaranse ante a xefatura de estudos ou dirección e, no caso dos alumnos, ante o titor. Nese momento indicárase o motivo da mediación así como todos os datos necesarios para levala a cabo.
4. Ante un problema entre alumnos, calquera profesor poderá, con coñecemento do titor ou titores, mandar os alumnos afectados ante o mediador.
5. Na fase previa (premediación) crearanse as condicións que facilitan o acceso á mediación. Nela fálase coas partes por separado, explícase o proceso a seguir e solicítase o seu consentimento para acudir á mediación.
6. Do acordo alcanzado entre as partes darase conta ao titor ou titores dos alumnos para o seguimento do cumprimento.
7. Ao remate da intervención, o mediador fará un informe no que figurarán, entre outras cousas, os acordos aos que chegaron as partes. Recollerá tamén a forma na que se vai realizar o seguimento dos acordos alcanzados.

2.3.6. Aula de convivencia.

Cando o comportamento do alumno impide que as clases se desenvolvan con normalidade e aproveitamento, se descontrola e insulta e/ou agrede aos demais, manter esa situación na clase é contraproducente.

Deberá abandonar a clase permanecendo a cargo do profesor que teña asignada a tarefa de atención á aula de convivencia nese momento. Esta actuación debe ir acompañada dun parte de incidencias que cubrirá o profesor que nese momento estaba co alumno. Isto implica unha distribución adecuada e necesaria das horas de non docencia e o acordo explícito do profesorado, cando menos dunha parte significativa.

2.3.7. Lugar para o acordo

En educación infantil e nos primeiros niveis de educación primaria haberá na clase un lugar para o acordo con dúas cadeiras, una para falar (sinálase cunha boca) e outra para escoitar (marcada cunha orella).

Os que entran en conflito acoden a este lugar onde un fala mentres o outro escoita, cada un sentado na cadeira correspondente de forma alternativa. Na maioría dos casos, tras expresar e escoitar as razóns e sentimentos de ambos, chegan a un acordo e resollen pacificamente o seu conflito.

3. PREVENCIÓN E ACTUACIÓNS ANTE A DISRUPCIÓN.

Cando falamos de condutas disruptivas estámonos a referir ás situacións de aula nas que un ou uns poucos alumnos impiden co seu comportamento o desenvolvemento normal da clase, obrigando o profesorado a empregar cada vez máis tempo en controlar a orde dentro desta. A disrupción presenta as seguintes características:

- Refírese a un conglomerado de condutas inapropiadas dentro da aula, tales como levantarse a destempo, falar cando explica o profesor, etc.
- Supón que os obxectivos educativos das diferentes persoas na aula non converxen nun punto común; é dicir, os propósitos educativos iniciais do profesor non son compartidos e asumidos por todos os alumnos.
- Atrasa e nalgúns casos impide o proceso de ensino e aprendizaxe.
- Convértese nun problema académico, pois non permite ampliar, nin reforzar os coñecementos debidos.
- Interpretase como un problema de disciplina ou mellor dito de indisciplina na aula.
- A súa repercusión excede aos individuos sobre os que se centra a acción (alumno-profesor), porque produce maior fracaso escolar no grupo clase.
- Propicia un clima de aula tenso onde se crean malas relacións interpersoais, tanto entre profesores e alumnos coma entre os propios alumnos.
- Proporciona un campo fértil para a aparición e aumento do maltrato entre alumnos.
- Separa emocionalmente a profesores e alumnos impedindo en moitos casos formulacións didácticas innovadoras

Como exemplo, podemos citar condutas tales como: levantarse do sitio sen pedir permiso, retar a autoridade do profesor, non traer materiais a clase, non querer seguir coa tarefa, molestar a compañeiros, preguntar para atrasar a instrución, tirar tizas, etc. Todas elas provocan desacougo e unha grave dificultade para proseguir a marcha da clase.

Pautas para previr a disrupción

O trato persoal co alumnado

- Demostrar respecto e educación no trato cos alumnos. O manexo construtivo das situacións problemáticas esixe do profesor unha gran cantidade de cualidades emocionais:
- Respecto polo alumno, o que nos impide ser ferintes mesmo cando estamos enfadados ou no trato con nenos difíciles.
- A capacidade de manexar a propia indignación.

- Non converter cada provocación do alumno nun ataque persoal.
- A capacidade de poñerse no lugar do alumno e comprender os seus motivos.
- O coñecemento de que o ton que empregamos no trato co alumno actúa sobre o seu desenvolvemento emocional.
- Valorar individualmente cada un dos nosos alumnos. O alumno debe sentirse aceptado e valorado como persoa, polo que é, con independencia do que faga. As condutas inadecuadas deberán ser corrixidas ou sancionadas como corresponda. Trátase de ser capaces de separar a persoa do problema. Ser tan duro como sexa necesario co problema pero sempre amable e respectuoso coa persoa.
- Axudar ao alumno a resolver os seus problemas persoais.
- Axudarlle nos seus problemas académicos.

A xestión da aula

- Distribución e ocupación de espazos.

A colocación do alumnado na aula é un elemento básico para o control e a xestión escolar. Inicialmente pode facerse por orde alfabética. A medida que vaiamos coñecendo os alumnos, xa dispoñemos doutros criterios para a súa situación na aula. Non debemos deixar que sexan eles os que determinen o seu lugar, de sorte que os máis desmotivados, disruptivos ou problemáticos se xunten nos lugares menos controlables e accesibles.

- Distribución e uso do tempo.

As sesións de aula adoitan responder igualmente a un patrón definido en canto á distribución do tempo. E tamén este ten relación co clima da aula, co rendemento do alumnado e coa maior ou menor presenza de disrupción. Así, por exemplo, a porcentaxe de tempo que se dedica ao traballo cooperativo ten unha incidencia directa na prevención da disrupción.

- Discurso do profesorado e interacción verbal.

O discurso de profesorado inclúe os textos e mensaxes que de xeito explícito comunica. Está directamente relacionado co tipo ou modo de interacción verbal que se establece na aula. Discurso e interacción promoven e reforzan determinados tipos de relacións interpersoais (cooperativas ou competitivas, de autonomía ou de dependencia) e bloquean outras.

- Interacción non verbal e paraverbal

Ademais das palabras, a linguaxe do corpo, os sinais e, especialmente, o movemento do profesorado pola aula, son elementos cunha incidencia directa e considerable sobre a presenza ou ausencia de disrupción. Un profesor que multiplica o contacto non verbal e paraverbal cos seus alumnos e que se move con frecuencia pola clase, distribuindo a súa atención entre eles, prevé as condutas disruptivas mellor que aquel que se parapeta detrás dunha mesa.

- Reacción inmediata ante a disrupción.

O tipo de reacción do docente ante a disrupción é un dos principais indicadores que o grupo de alumnos -e especialmente os disruptivos- utiliza para relacionarse co seu profesor.

É conveniente utilizar tanto sinais (mirar ao que interrompe, achegarse e tocarlle a mesa, tomar nota mirando ao que fala...), como signos verbais, preferentemente mensaxes breves (citar o nome do que está a falar ou distraído, invitalo a participar, dar ordes breves, xerais ou particulares, como "o libro", "o estuche"...). Se comprobamos que a conduta non se detivo, recordaremos a norma en termos de necesidades, dereitos, deberes... Este tipo de resposta reforza os límites e á vez dá confianza e tranquilidade: non agredimos, nin ofendemos nin ridiculizamos, polo que ninguén debe salvar a súa imaxe enfrontándose a nós.

- Estilo motivacional.

A motivación do alumno antes de iniciar unha tarefa ou abordar un determinado tema é algo que en moitas ocasións se descoida coa consecuencia case segura dunha maior disrupción.

- Preparación e xestión das actividades e tarefas de aprendizaxe.

Este elemento é probablemente o que máis desapercibido adoita pasar. Abonda con observar unha clase para comprobar que o profesor ten que facerse cargo a diario de entre vinte e corenta pequenas tarefas (repartir papeis e fichas, transportar material, apagar luces, tomar notas, etc.), a duración da cal non chega ao minuto, á hora de preparar e xestionar as actividades.

Tal exercicio, ademais de resultar esgotador para o docente, favorece a aparición de condutas disruptivas nun alumnado que asiste a todo iso como espectador. Debemos procurar repartir responsabilidades e tarefas entre o alumnado (encargado de..., responsable de...). Este proceder, ademais de actuar como unha estratexia antidisrupción por si mesma, facilítanos a atención da clase.

Outra posibilidade de reparto de responsabilidades é a axuda entre iguais, que consiste en colocar aos alumnos máis rápidos xunto a outros máis lentos de sorte que, rematada a súa tarefa, poidan axudar ao seu compañeiro.

- Uso do eloxio e do reforzo en xeral.

A administración e dosificación de eloxios e reforzos en xeral é outro dos elementos clave na xestión da aula. Debemos procurar que todos poidan acceder ás recompensas adaptando as esixencias ás capacidades e intereses de cada alumno, organizando tarefas de reforzo educativo, propoñendo a elaboración de adaptacións curriculares ao alumnado que o precise, etc.

- Distribución do poder e exercicio da autoridade dentro da aula.

Investido como a autoridade dentro da aula e detentando o poder nesta, o docente ten que tomar decisións sobre como exerce esa autoridade, como a presenta e a lexítima ante os alumnos e como distribúe, devolve e transfire certa cota de poder entre eles. Este é un dos elementos de maior calado na xestión da aula e, en consecuencia, na prevención da disrupción.

- Axudar a coidar o espazo no que conviven.

Unha clase sucia e mal coidada é moito máis propensa a sufrir danos tanto intencionados como producidos por descoidos inxustificables. O alumnado pasa moitas horas nunha aula despersonalizada coa que se sente pouco identificado. Ao tempo que nos preocupamos por evitar os deterioros, podemos intentar que se sintan orgullosos da súa clase para que a coiden: decorala cos seus propios traballos, fotos... O sentido de pertenza axuda a crear grupo e a reducir os comportamentos inadecuados.

- A disrupción externa

Convén que o alumnado conviva nun ambiente de traballo estable, máis ou menos homoxéneo, ao longo da xornada escolar. Se unha clase é moi ríxida e outra nada, aumenta o risco de disrupción. O equipo docente de cada grupo deberá asumir unhas normas mínimas comúns de actuación na aula, revisables en función da marcha do curso.

Pautas para afrontar a disrupción

A pesar de intentar adoptar todas as medidas posibles para previr a disrupción é moi probable que esta apareza, en cuxo caso:

- Non é un problema persoal.

Existen múltiples razóns e motivos polos que un alumno pode mostrar condutas disruptivas: actividades pouco motivadoras, excesivas horas de clase, necesidade de facerse valer diante dos outros, reclamar atención do profesorado ou dos iguais, etc. É moi posible que o alumno disruptivo estea a facer un exercicio de poder, intente mostrar que controla a situación ou trate de facerse valer diante dos seus compañeiros interrompendo a actividade docente, antes que un intento de afrentar directamente ao profesor.

- Debemos ignorar as condutas leves e puntuais e demorar a resposta das máis persistentes.

Non poñer atención á conduta disruptiva pode conducir a que o alumno desista desa interrupción, en todo caso, reducirá a probabilidade de que a partir deste momento se reproduzan condutas similares que non conseguen o efecto desexado.

Moitos autores manteñen a importancia de evitar o acto disruptivo ou a chamada de atención e centrar a acción na tarefa. Isto supón non poñer atención directa ao alumno que, ex profeso, fai sinais de desacordo nese preciso momento, senón máis ben esperar o momento en que estea a traballar para apoiálo na súa boa conduta. En termos educativos: mostrarlle o reforzo cando faga algo ben en lugar de poñer en lle atención cando estea a realizar a acción que atrasa a marcha do proceso de aula.

Trátase, en definitiva, de mandar mensaxes non verbais nas que se dea por entendido que o profesor é consciente do que está a acontecer e á vez avanzar no proceso de aula no que está inmersa a clase, centrando o interese no grupo. Neste terreo a linguaxe non verbal é unha peza clave. Con accións de baixa intensidade de disrupción, un sinal, unha ollada, é suficiente. Dun xeito non verbal estáselle a indicar "ti sabes que estou aquí e que me estou a decatar". A mensaxe non-verbal actúa como recordatorio ou reforzo.

- Intentemos controlar as condutas máis persistentes a través da linguaxe non verbal.

Temos que procurar que a conduta disruptiva dunha pequena parte do alumnado non altere a marcha da actividade docente. Non paremos a súa actividade para chamar a atención ao alumno disruptivo. Iso é o que, consciente ou inconscientemente, busca na maioría das ocasións. Se o alumno consegue parar a clase, estaremos a reforzar esas condutas. A demostración de poder que pode significar iso diante dos iguais é un reforzador moito máis poderoso que calquera motivación positiva ou ameaza que o profesorado poida utilizar.

Cos alumnos máis socializados o feito de pasar ao seu lado, un sinal ou unha indicación silenciosa van ser moito máis efectivas que unha ameaza verbal. Ademais pode conseguilo sen alterar a marcha da clase. Ocasionalmente,

podemos chamalo individualmente e facerlle ver o inadecuado da súa conduta nunha entrevista individual; recordemos: os eloxios en público e as reprimendas en privado.

- Nunca debemos entrar nunha discusión co alumno diante da clase.

Discutir cun alumno disruptivo diante dos seus iguais significa provocar unha escalada do conflito, xa que entramos nunha dinámica de enfrontamento na que un dos dous debe resultar gañador e o alumno non consentirá en perder a batalla diante dos seus compañeiros. Se non é unha intervención absolutamente imprescindible (o alumno pode causar lesións ou danos inmediatos a outro alumno), debemos evitar o contacto físico co alumno conflictivo. Se o alumno se nega a saír da clase, se nos ameaza a nós ou ao resto do alumnado, etc, sempre é preferible que un profesor de garda ou un membro de equipo directivo non implicado directamente en conflito, serenos e tranquilos, se encarguen de atender o alumno.

- Non debemos retar, desafiar ou ameazar un alumno diante da clase.

Se un alumno protesta ás nosas indicacións ou nos reta abertamente evitemos caer na provocación e entrar nunha situación de descontrol. Perder os papeis por parte do profesor e entrar nun estado de enfado incontrolado pode supoñer moitas horas de traballo para recuperar a relación normal co grupo. Se o alumno se resiste, e só en casos extremos, fagamos que alguén chame a outro profesor ou persoal de dirección para que se faga cargo del.

Sexa cál sexa o nivel ao que chegue a disrupción, intentemos abordar o problema posteriormente nunha entrevista individual, na que se analice o problema co alumno nun ambiente calmado e tranquilo, mostrándonos seguros á hora de condenar a conduta disruptiva pero trasladando sempre que se comprende e se acepta a persoa e inténtase buscar unha saída airosa para o implicado e propostas positivas para o futuro.

- Sexa cál sexa o problema, ter en conta que non estamos sos e non debemos actuar pola nosa conta. Contemos o noso problema e pidamos axuda e orientación aos compañeiros, equipo directivo, departamento de orientación, etc.

Listado de boas prácticas e medidas que nos poden axudar á hora de abordar a disrupción.

1. Reforzos positivos (eloxios verbais e de mirada, recoñecemento do traballo, ánimo, proximidade corporal,...).
2. Levar a clase organizada, levar un guión ¿que se vai traballar? ¿con que material? ¿como se vai avaliar?.
3. Adecuada organización do espazo para desenvolver a tarefa programada.
4. Utilizar as quendas de palabra para participar (aprender a escoitar).

5. Cambio de actividade. Reconsideración da aula.
6. Informar e, a ser posible, negociar a proposta metodolóxica.
7. Manter boas relacións interpersoais co alumnado.
8. Presión (esixencia de resultados e esforzo na tarefa), atracción (intercalar actividades distendidas), pausas (cambio de actividade).
9. Efectuar xestos e miradas que indiquen a conduta desexada.
10. Realizar indicacións centradas na tarefa, non tanto na persoa.
11. Non outorgar atención ás condutas de disrupción leve.
12. Silencio do profesor ante a dispersión da aula.
13. Invadir territorio, achegamento á zona ou alumno disruptivo.
14. Chamar a atención de forma seria e breve.
15. Utilizar o humor, non o sarcasmo.
16. Mensaxe en primeira persoa.
17. Explicitar de forma breve as consecuencias derivadas da conduta inadecuada.
18. Propoñer diferentes opcións e que o alumno escolla aquela que prefira, castíguese a si mesmo, se é necesario.
19. Bombardeo de ideas (batería de preguntas sobre o exposto en clase, preguntas selectivas de acordo cun nivel de competencia).
20. Reflexión grupal sobre o acontecido, pregunta ao grupo: "¿ que pasa hoxe ?"
21. Diferentes formas de agrupacións.
22. Utilizar diferentes metodoloxías para atender aos diferentes estilos de aprendizaxe.
23. Supervisar e controlar posibles desaxustes antes de que aconteza, estar moi atento.
24. Promover a aprendizaxe entre iguais e a cooperación.
25. Utilizar diversas estratexias de avaliación.
26. Promover o éxito, recoñecer as boas accións.
27. Recurso de control: Axenda oficial do alumno, para control, traballo e sobre todo para transmitir información aos pais con "recibín".
28. Cambiar de sitio.
29. Retirar da zona ou das persoas que reforzan a mala conduta.
30. Tempo fóra.
31. Falar co alumno á parte ao finalizar a clase. Breve charla individual.
32. Expoñer en privado as dificultades e as necesidades que hai que cumprir
33. Perdida do recreo.
34. Facer un contrato.
35. Entrevista co titor.
36. Poñer unha nota á familia coas dificultades que están a aparecer.

37. Falar coa familia.
38. Corrección persoal para reflexionar ou recuperar a materia.
39. Facer un parte (amoestación).
40. Cambiar ao alumno temporalmente de aula.

Condutas do profesorado que poden favorecer a disrupción:

1. Non chegar a tempo.
2. Saír antes.
3. Falta de respecto ao alumnado.
4. Non levar a clase preparada.
5. Non propiciar participación.
6. Magnificar os fracasos do alumnado.
7. Invisibilidade do éxito.
8. Falar polo móbil.
9. Non escoitar.
10. Non ser obxectivo ao resolver conflitos.
11. Non pedir nunca desculpas.
12. Non chamar aos nenos polo seu nome.
13. Ter o alumnado na mesma disposición todos os períodos lectivos.

Actuación ante unha conduta disruptiva

Cando un alumno non debe continuar en clase porque o seu comportamento impide o axeitado desenvolvemento do proceso de ensino-aprendizaxe procederase do seguinte modo:

1. O alumno irá á aula de convivencia acompañado doutro profesor.
2. É condición para que o alumno abandone a aula que o profesor cubra o parte de incidencias e lle entregue traballo académico para realizar.
3. Na citada dependencia o profesor de garda reflexionará co alumno sobre o acontecido buscando un compromiso de cambio e enviará ao alumno, ao seu criterio, á aula ordinaria ou continuará na aula de convivencia.
4. alumno traerá asinado de casa o seguinte día lectivo copia do parte de comunicación as familias da disrupción.
5. Unha vez asinado será entregado á xefatura de estudos.
6. Aplicaranse as medidas correctoras que procedan ao caso por quen corresponda.